



İSMAİL HAKKI BURSEVÎ (K.S.)



Güzel Anadolu'muzun manevî zenginliğini meydana getiren büyük velilerden birisi olan İsmail Hakkı Bursevî, bugün Bulgaristan sınırları içinde bulunan Aydos'ta 1652 yılında doğdu. Aslen İstanbullu olan babası Mustafa Efendi, mahallesinde çıkan büyük bir yangın üzerine bütün varlığını kaybetmiş ve Aydos'a yerleşmiştir. İsmail Hakkı hazretleri, küçük yaşlarda Kur'an-ı Kerim'i öğrenmiş özellikle bu dönemde Celvetiyye yolunun büyüklerinden Osman Fazlı Efendi'nin halifelerinden Ahmet Efendiden sarf ve nahiv gibi ilimleri tahsil etmiştir.

On bir yaşında Osman Fazlı Efendi'nin bir diğer halifesi Seyyid Abdülbaki Efendi'nin kendisini okutmak için ailesinden istemesi üzerine onunla birlikte Edirne'ye gitmiş, orada kaldığı yaklaşık yedi yıl boyunca kendisinden ve Osman Fazlı Efendi'nin diğer halifelerinden çeşitli ilimlerle ilgili dersler almıştır.

İsmail Hakkı hazretleri 1672 tarihinde İstanbul'a, mürşidi Osman Fazlı Efendi'nin tekkesine gelmiş, burada hocasının manevî terbiyesi altında çeşitli ilimlerle ilgili dersler tahsiline devam etmiştir. Sadece dergâhtaki hocalarla yetinmemiş dergâh dışında İstanbul'un ileri gelen diğer hoca-

larından da istifade etmiştir.

Tahsilini İstanbul'da ikmalden sonra Üsküp'e halife olarak gönderilen İsmail Hakkı Bursevî irşad faaliyetlerinin yanı sıra muhtelif camilerde vaaz ve nasihatlerde bulunmuş, isteyenlere çeşitli ilimlerden dersler de vermiştir. Buradaki irşad faaliyetleri yaklaşık altı yıl kadar sürmüş daha sonra bir müddet Köprülü'de bir müddet de Usturumca'da irşad faaliyetlerinde bulunmuştur.



İsmail Hakkı hazretleri 1685'de halife olarak Bursa'ya gönderilmiştir. Bursa'daki ilk zamanlarında kalacak yer ve ailesinin geçimi hususunda bazı sıkıntılar çeken Hazret, bu sırada riyâzat ve mücâhedesini artırarak kendisi için özel olarak hazırladığı karanlık bir hücrede kendini zikir ve ibadete vermiş, günde bir parça kuru ekmek ve bir miktar su ile iktifa etmiştir.

Bursa'da bulunduğu süre içinde Ulu Cami'de bir taraftan Kur'an-ı Kerim'i baştan başlayarak vaazlarında tefsir etmeye başlamış diğer taraftan da vaazda naklettiği ayetlerin tefsirini yazıya geçirerek meşhur eseri "Rûhu'l-Beyân fi tefsîri'l-Kur'ân" isimli tefsirini meydana getirmiştir.

Din ve dünya saadetine sebep olan hocası Osman Fazlı Efendi'yi ziyaret için sık sık İstanbul'a giden İsmail Hakkı Bursevî, hocasının Kıbrıs'a gönderilmesi kendisini çok üzmüş ve ayrılığına dayanamayarak, "Canımız gitti, bedenimiz burada niye durur." diyerek Kıbrıs'a ziyaretlerine gitmiştir. Hocası buna çok memnun olmuş, kendisine büyük himmet ve lütuflarda bulunmuş, kendisindeki nefes ve te'sirin ona geçeceğini belirterek onu yerine şeyh olarak tayin etmiştir.

İsmail Hakkı hazretleri bundan sonra tekrar Bursa'ya dönmüş bir müddet daha burada vaaz, nasihat ve neşr-i tarikatla meşgul olmuştur. 1700'de hacca giden Hazret, dönüşte eşkıyaların saldırısına uğramış, bu saldırıda kıymetli kitaplarını ve mallarını kaybetmiş, kendisi Hızır (a.s.)'in yardımıyla canını zor kurtarmıştır.

Hac dönüşünde aldığı manevî işaretlerle Tekirdağ, Şam ve İstanbul'a giden İsmail Hakkı Bursevî daha sonra 1722 yılında yeniden Bursa'ya dönmüş ve burada kitaplarını zaviyesine vakfetmiş ve o zamana kadar muhtelif vesilelerle elinde toplanan malının bir kısmını vârislerine dağıtmış bir kısmını da "Câmi-i Muhammedî" adını verdiği tekkesinin içinde yer alan caminin inşasına ve tekkesinin yenilenmesine sarf etmiştir.

İsmail Hakkı Bursevî ömrünün en ufak bir anını boşa geçirmemiştir. Bir taraftan başta Ulu Cami olmak üzere bazı camilerde vaaz ve nasihatlerde bulunmuş, diğer taraftan da dergâhında eser te'lîfiyle birlikte talebelerine tefsir ve hadis okutmuş, onların terbiyeleriyle meşgul olmuştur.

İsmail Hakkı Hazretleri dolu dolu yaşadığı bir hayattan sonra 75 yaşlarında 14 Zilkade 1137 tarihinde âlem-i cemale intikal etmiştir. Kabri inşa ettirdiği caminin kible tarafındadır.

İsmail Hakkı hazretlerinin tarikat silsilesi; müşidi Seyyid Osman Fazlı Efendi vasıtasıyla Zakirzade Abdullah Efendi'ye, oradan Dizdarzade Ahmet Efendi'ye, oradan Aziz Mahmud Hüdayî'ye oradan Muhammed Üftade'ye, oradan Hıdır Dede'ye oradan Hacı Bayram-ı Velî'ye, oradan da Şeyh Hamid-i Velî (Somuncu Baba)'ye kadar uzanır.

Kendisi şöyle anlatır:

"Güzel akıbet, ancak Allahu Teâlâ'nın fermanı üzere meydana gelendir. Resûlullah Efendimiz; 'Benim çektiğim sıkıntıyı hiçbir Peygamber çekmemiştir.' buyurmuştur. İnsana gelen bela ve sıkıntılar, kalbi aydınlatır. Belâ ve musibet zamanında tecelli-i ilahi meydana geldiği için kalb genişler. Bütün bunlardan dolayı en şiddetli meşakkat, Peygamberler hakkında meydana gelmiştir. Onlarınkinden daha hafifi evliyada görülür. Bu itibarla büyük zatlar hep meşakkat ve sıkıntı çekmişlerdir. Resûlullah Efendimiz kendisine çok eziyet ve sıkıntı veren kavmi hakkında; 'İlâhî! Kavmime hidayet eyle. Çünkü onlar bilmiyorlar.' buyurarak hidayetleri için dua ettiler."

Yine;

"Evliyayı inkâr etmeyip, muhabbet beslemek lâzımdır. Çünkü hadis-i şerifte: 'Kişi sevdiği ile beraberdir.' buyruldu. Kıyamet günü bu büyükler sevdiklerine şefaateceklerinden, onları sevmek uygun değildir. Onlara düşman olmak insanın helâkine sebep olur." demiştir.

